

Отже, кореферентність є текстовою категорією. Кореферентні пари і ряди в системі художнього твору виконують відповідну змістову і стилістичну функцію, є важливими (різнорівневими) чинниками зв'язності тексту.

У наступних наукових працях є необхідність проаналізувати семантичний та лексичний рівні кореферентів у художньому тексті, а також вплив цих мовних одиниць на формування ідіостилю письменника чи поета.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Лингвистические проблемы референции / Н. Д. Арутюнова // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 13. Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М. : Радуга, 1982. – С. 5–40.
2. Арутюнова Н. Д. Референция / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – С. 411–412.
3. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – 2-е изд. – М. : Сов. энциклопедия, 1969. – 608 с.
4. Куайн У. О. Референция и модальность / У. О. Куайн // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 13. Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М. : Радуга, 1982. – С. 87–108.
5. Линский Л. Референция и референты / Л. Линский // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 13. Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М. : Радуга, 1982. – С. 161–177.
6. Рассел Б. Дескрипции / Б. Рассел // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 13. Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М. : Радуга, 1982. – С. 41–54.
7. Стросон П. Ф. О референции / П. Ф. Стросон // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 13. Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М. : Радуга, 1982. – С. 55–86.
8. Фреге Г. Смысл и денотат / Г. Фреге // Семиотика и информатика. – Вып. 8. – М. : ВИНТИ, 1977. – С. 181–210.

Стаття надійшла 21.09.2015 року

УДК 811.161.2'282(477.86)

Любов Осташ, Роман Осташ
(Львів, Україна)

ЛЕКСИКА СЕЛА СТРИГАНЦІ ЯК ОБ'ЄКТ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО ОПРАЦЮВАННЯ. К 1 (КАБА́К – КАПЕЛЮ́Х)

У статті запропоновано нові підходи до лексикографічного опрацювання лексики сучасного мовлення мешканців одного села. Разом із апелятивною лексикою у словник введено й оніми (прізвища, вуличні прізвиська, мікротопоніми). Окрім фразеологізмів, подано також узвичаєні вислови. У статті вміщено першу частину лексем, які починаються на літеру К. У кожній словниковій статті подано максимальну кількість прикладів-цитат із розмовного діалектного мовлення, особливо при тих значеннях, які можуть відрізнятися від значень певної лексеми у літературній мові.

Ключові слова: діалектологія, лексикографія, фразеологія, діалектне мовлення,

говірка, село Стріганці.

Осташ Л., Осташ Р. Лексика села Стриганцы как объект лексикографической обработки. К. 1 (КАБАК – КАПЕЛЮХ)

В статье предложено новые подходы к лексикографической обработке лексики современной речи жителей одного села. Наряду с апеллятивной лексикой в словарь введены онимы (фамилии, уличные прозвища, микротопонимы). Кроме фразеологизмов, помещаем также обиходные изречения. В статье разрабатывается первая часть лексем, начинающихся на букву К. В каждой словарной статье приведено максимальное количество примеров-цитат из разговорной диалектной речи, особенно при значениях, отличающихся от значений данной лексемы в литературном языке.

Ключевые слова: диалектология, лексикография, фразеология, диалектная речь, говор, село Стриганцы.

Ostash L., Ostash R. Lexis of Stryhantsi village as objekt of lexicographical processing. K. 1 (КАБАК – КАПЕЛЮХ).

New approaches to lexicographical processing of modern speech lexis of residents of a separate village are suggested in the article. Onyms along with appellative lexis are introduced into the vocabulary (surnames, street nicknames, microtoponyms). Common phrases are also presented in addition to idioms. The article contains the first part of lexemes that begin with K letter. Each dictionary entry provides the maximum number of examples-quotations in the vernacular dialectal speech, in particular, in the meanings which may differ from the meanings of the given lexeme in the literary language.

Keywords: dialectology, lexicography, phraseology, dialectal speech, dialect, the village of Stryhantsi.

Метою запропонованої статті є лексикографічне опрацювання лексики сучасного мовлення мешканців одного села. Об'єктом дослідження обрано говірку села Стріганці Тісменицького (діалектне стриганецьке – *Тисменецького*) району Івано-Франківської області (Україна). Говірка міститься на південному заході наддністрянського діалекту. Село розташоване в 30 км від обласного центру – міста Івано-Франківська (якщо їхати через *Рошнів, Клубівці, Тісменицю*). Вважається, що воно засноване у 1624 році. Село значиться на карті французького інженера-картографа Левассера де Боплана з 1650 року. Сусіднє село *Рошнів* – набагато давніше, у писемних пам'ятках згадується з 1387 року. Із Стриганцями сусідять також села *Довге, Поберезжя* (діалектне стриганецьке – *Поберезжі*).

Структура словникової статті. Реєстрові слова подано великими літерами жирним шрифтом за українською абеткою. Після реєстрового слова у квадратних дужках наведено транскрипцію з обов'язковим позначенням наголосу та інших звукових особливостей лексеми. У мовленні стриганчан ненаголошений звук [e] звучить невиразно, часто наближаючись до [и] або [і]. Характерною особливістю говірки є те, що часто один і той же мовець може вживати будь-яку з цих паралельних фонетичних форм. Тобто при вимові лексеми **селó** 'вид населеного пункту' можливі такі фонетичні варіанти: **селó** [се^ло], **силó** [си^ло], **силó** [си^{ел}о]. Із цієї ж причини, указуючи на середній рід у словникових статтях, присвячених прикметникам і дієприкметникам, указуємо (в ненаголошеній позиції) через скісну риску подвійну вимову,

наприклад: **КАВÓВІЙ** [ка'вовий], -а, -е/-и, *прикм.* 1. Який стосується кави. 2. Який має колір, аналогічний до кольору кави. Детальніше варіанти -е/-и не розшифруємо, хоча слід мати на увазі, що, окрім указаних, можливі ще проміжні варіанти: звук [е], наближений до [и], та звук [и], наближений до [е]. Знак наголосу у транскрипції ставимо перед наголошеним складом. Після квадратних дужок подано ремарки: для **іменника** – вказівка на закінчення родового відмінка однини, вказівка на рід (*ч., ж., с.*, при іменнику спільного роду – *сп. р.*); для **дієслова** – вказівка на частиномовну належність слова та на вид (*док., недок.*); для **прикметника** – вказівка на частиномовну належність. Прикметники подано у формі чоловічого роду, після того через коми вказано закінчення жіночого та середнього родів; для **інших частин мови** – вказівка на частиномовну належність. Якщо слово багатозначне, викладено всі відомі авторам значення лексеми. Ці значення відокремлено арабськими цифрами. Омоніми подано в окремих статтях із числовим позначенням індексу справа. Якщо реєстровим словом є вуличне прізвище, то у словниковій статті вказуємо основні похідні форми прізвищ членів сім'ї, не розписуючи детально всі можливі варіанти антропонімоформул, у яких можуть уживатися ці основні форми. Докладніше про функціонування вуличних прізвищ у Стриганцях див. [1].

Загальні умовні скорочення: **бот.** – ботанічне; **вл. н.** – власна назва; **вул.** – вуличне; **див.** – дивись; **дієсл.** – дієслово; **док.** – доконаний вид; **ж.** – жіночий рід; **займ.** – займенник; **заст.** – застаріле; **зб.** – збірне; **згруб.** – згрубіле; **зменш.-пестл.** – зменшувально-пестливе; **знач.** – значення; **ім.** – іменник; **інд.** – індивідуальне; **мн.** – множина; **недок.** – недоконаний вид; **неозн.** – неозначений; **означ.** – означальний; **перев.** – переважно; **перен.** – переносне значення; **прикм.** – прикметник; **присл.** – прислівник; **род.** – родово; **ч.** – чоловічий рід; ♦ – фразеологічні одиниці; ◼ – узвичаєні вислови.

К

КАБÁК [ка'бак], -ка́, *ч., заст.* Шлюз, через який дим із печі виходив на горище і там просочувався крізь стріху назовні (там, де були відсутні димарі).

КА́БАН¹ [кабан], -а, **КАБÁН** [ка'бан], -а́, *ч.* Вл. н.: прізвище: *Ка́бан Тетя́на, клічут Та́ці, по-ву́личному Ю́ська, бо її ма́ма назива́лисї Ю́ська.*

КА́БАН² [кабан], -а, *ч.* Вл. н.: інд. і род. вул. прізвище.

КАБÁНЧИК [ка'банчик], -а, *ч.* Вл. н.: інд. і род. вул. прізвище. Дружина – **Кабáнчикова.**

КАБЛУ́К [каб'лук], -а́, *ч.* Каблук.

КАБЛУ́ЧОК [каблук'чок], -ка́, *ч.* Зменш.-пестл. до **КАБЛУ́К.**

КА́ВА [кава], -и, *ж.* (напій) кава: *За́кім я до́їду, то ти ще мо́жеш два́цять ка́вів ві́тити.* ◼ **ячмі́нна ка́ва** – кава, виготовлена із зерен ячменю.

КАВА́ЛЕР *див.* **КАВА́ЛЬИР.**

КАВА́ЛОК [ка'валок], -лка, *ч.* 1. Кусок, відрізок (дерева, тканини і т. ін.). 2. Шматок хліба: *Я вло́млю собі кавáлок хлі́ба.* 3. Частина земельної ділянки, поля. ◼ **кава́лки**, *перен.*, тільки у *мн.* – грубі, непристойні жарти, непристойні анекдоти: *На́шо ти мені ті кавáлки розпо́відаєш? Я не хо́чу то́го слухати!*

КАВА́ЛЬИР [ка'вал'и'єр], -а, **КАВА́ЛЄР** [ка'вал'є'єр], -а, ч. 1. (стосовно дівчини) залицяльник, парубок, який залицяється до дівчини, зустрічається з нею на побаченнях: *Мій Рóмко* [син – Авт.] – *то такий гідний кавалєр. Він попросів її маму, щоб її відпустили* [дівчину разом із хлопцем на літній відпочинок – Авт.]. 2. (стосовно заміжньої жінки) коханець.

КАВА́ЛЬЦЮВА́ТИ [кавал'ц'у'вати] дієсл., недок. 1. Розрізувати що-небудь на частини, шматки. 2. *перен.* Ділити що-небудь на частини, шматки. *Див. ще ВІДКАВА́ЛЬЦЮВА́ТИ, ПОКАВА́ЛЬЦЮВА́ТИ.*

КАВА́ЛЬЧИК [ка'вал'чик], -а, ч. 1. Зменш. до **КАВА́ЛОК**. 2. (про тканину, хліб, скло і т. ін.) шматочок, кавальчик: *А слóїк йому́ з рук баба́х, і – на дрібні кавальчики.*

КА́ВКА [каўка], -и, ж. (назва птаха) галка. ■ **чо́рний, як ка́вка** – кольору оперення галки (кавки).

КАВО́ВИЙ [ка'вовий], -а, -є/-и, *прикм.* 1. Який стосується кави. 2. Який має колір, аналогічний до кольору кави.

КА́ВУЛІ: ■ **ка́вулі гну́ти; каву́лі гну́ти** – розповідати щось веселе, жартівливе.

КАВУ́Н [ка'вун], -а́, ч. 1. (баштанна сланка рослина з великими їстівними плодами) кавун. 2. (круглий соковитий плід цієї рослини із солодкою червоною серединою) кавун.

КАВУ́НЬИТКО [каву'н'и'єтко], -а, **КАВУ́НЄТКО** [каву'н'є'єтко], -а, ч. Зменш.-пестл. до **КАВУ́Н**.

КА́ГЛА [кагла], -и, ж. (отвір у димоході (до стелі), який закривають при потребі металевою заслінкою для збереження тепла в приміщенні) ка́глі.

КАГЛЄ́НКА [каг'л'є'єнка], -и, **КАГЛЄ́ЙНКА** [каг'л'є'єнка], -и, ж. (те, чим затуляють каглу) каглянка (із жартівливої пісеньки) *А дівчи́на ка́шу їла і до мене́ дзюбоніла. І ка́зала: туду-руду, як ві́росту – тво́я бу́ду. Як ві́росла, відповіла: а ти чо́рний, а я бі́ла, а ти чо́рний, як каглє́нка, а я бі́ла, як панє́нка.*

КА́ДКА [кад'ка], -и, ж. Вид дерев'яної бочки.

КА́ЖДИЙ [каждий], -а, -є/-и, **КО́ЖДИЙ** [кождий], -а, -є/-и, *займ., означ.* 1. (один з усіх, узятий окремо; будь-який з цього ряду; всякий) кожний: а) *Вона́ ко́жду хату́ обміє, шо там рóбисі* 'вона любить обмовляти всіх у селі'; б) *Та то дєвїть дітїй, на ко́ждого ба́йда хлі́ба, то хлі́б лишє фі́ркне.* ■ **за ка́ждий раз** – а) щоразу, кожен раз; б) дуже часто; ■ **ка́ждий (ко́ждий) Бо́жий день** – щодня, кожного дня, регулярно: *Та він п'є* [спиртне – Авт.] *ко́ждий Бо́жий день!* 'та він п'є щодня!'. 2. *у знач. ім.* **ко́жний, ко́жен**, -жного, ч. Будь-яка, всяка людина: а) *Та то ка́ждий мо́же зрозуміти;* б) *У на́шому селі́ такі лю́ди, шо ка́ждий хо́че ві́ставити себє́: ось то я* 'у нашому селі такі люди, що кожен хоче похвалитися, що він найкращий'.

КАЗА́ТИ [ка'зати] дієсл., недок. 1. (передавати словами думки, почуття тощо) казати: а) *Його́ вже не відпуска́ют з робо́ти* [тут: не відпускають швидше з роботи, щоб він встиг на один із автобусних рейсів і зміг доїхати додому в село]. *Ка́жут: ти біль́ше їздиш, ніж рóбиш;* б) *А чолові́к ка́же: Окса́на ві́бави Лє́сю і сі́ бу́де вчи́ти* 'а чоловік каже: Оксана виростить свою дочку Лєсю і потім буде навчатися в інституті'; в) (із розповіді жінки похилого

віку, яка у 1934 році прийшла у с. Стриганці за невістку): *Моя свекруха була дуже скупá жінка. І все мені казала: як віп'єш молоко, то з ним віп'єш всьо – і сир, і сметану, і масло. І не дозволила мені пити свіже молоко, а всю півніцю заставляла молошніятами на квасне молоко.* ♦ Приказка: **Казов пан: кожух дам. Тепле його слово** – а) про невиконану обіцянку; б) даремні надії, що хтось виконає свою обіцянку; ■ **нема що казати** – немає аргументів для заперечення: *Файна краватка, файна! Нема що казати;* ■ **що то казати?** – безсумнівно: *Іра хотіла ближче до своєї мами [перебратися жити – Авт.], бо то є своя мама, що то казати!;* ■ **як йому (їй, їм) кажуть?** – яке його (її, їхнє) вуличне (індивідуальне, родове або родинне) прізвисько?

безособова предикативна форма на **-но**: казано. ■ **і співано, і казано** (кому) – насварено (кого), прочитано мораль (кому): (дружина до чоловіка) *А як прийдеш ніні додому п'яний, то буде тобі і співано, і казано.*

2. Говорити: а) *Від Катеріна ще кажуть Катерінка. То вже тагі дрібніше клічуть;* б) *Та я ліше змовчу. Бо будуть казати, що сидит баба вдома і переймаєсі всім.* **3.** Розповідати: *Ромко казов, що там так дешєво-дешєво. Вони взяли квас, чіпси і ще щось – і заплатили дєсять грівень, так дешєво!;* **4.** 3-тя ос. мн. Ходять чутки; розповідають: а) *Йду до Новака, бо зломіло ми сі вчєра кісє, а кажуть, що в нєго мोजना купити, бо він кісєта робит;* б) *Ми з нив разом до шкóли ходили, потóму довгі рокі не віділисі, а тепєр, кажуть, вона приїхала і за мнов відпитуваласі.* **5.** Наказувати: *А свекруха налляла всі молошніята, що були в хаті, молоком, і мені каже: “Не смій зачіпати!”*. **6.** Відповідати на чиєсь прохання; пояснювати: *Їх [дітей – Авт.] ще не приймають до шкóли. Ще кажуть, що не мають років.* **7.** Визначати: *Абіс була на ту годіну, що вона казала ‘щоб ти прибула туди на той час (о тій годині), який (яку) вона тобі визначила’.* **8.** Нагадувати: *Він не дуже сі квáпи робити, трєба йому казати по пійть рáзи.* **9.** (про кого) називати (кого): *Скоморóвський Івán, по-вúличному – Вусáтий, а про всю родіну кажуть – Вусáті.* **10.** (що) називати: *Ми поносили ячмінь на стрих. А колісь на стрих казали **під**. Цікаво, від чо́го це слово, вонó ж наверхú, це ж стрих. Див. ще СКАЗА́ТИ.*

КА́ЗИТИСІ [казитис'і] дієсл., недок. **1.** (впадати в лють, скаженіти, шаленіти) казитися. **2.** Нервуватися. **3.** (перев. про дітей, молодь) бешкетувати, дуріти. ■ **казитисі з жу́ру** – коверзувати, дуріти з розкошів. Див. ще **СКА́ЗИТИСІ**.

КА́ЗУС [казус], -у, ч. Прикрий випадок; незвичайна пригода. ■ **наробіти казусу** – завдати клопотів (комусь), наробити шкоди.

КАЛАБА́НІ [калабан'і], -і, ж. Калюжа: а) *Він заліз в калабаню та й чісто обмастівсі ‘він заліз в калюжу і цілком забруднився’;* б) *Я йшов тогді якраз коло калабані, і менє маши́на затроцькала. Наз. мн. **калабані**: Надворі дощ, всю́да калабані. По́ки дійшов до шкóли – чісто сі затроцькав. Див. ще **КАЛУ́ЖА**.*

КАЛАТА́ТИ [кала'тати] дієсл., недок. (часто й сильно бити, стукати чим-небудь) калатати.

КАЛАТА́ТИСІ [кала'татис'і] дієсл., недок. (дуже битися, стукати (про серце), колотитися) калататися.

КА́ЛИН [калин], -а, ч. Вл. н.: 1. Некорінне стриганецьке прізвище. Первісно – із сусіднього села Побережжя. 2. Інд. і род. вул. прізвисько. Дружина, дочка, невістка – **Ка́лінка, Ка́линова**; син, зять – **Ка́лин, Ка́линів**. Рід, родина – **Калину́**.

КАЛІ́НА¹ [калина], -и, ж., бот. 1. (кущова рослина родини жимолостевих, що має білі квіти й червоні гіркі ягоди) калина. 2. Ягоди, плоди цієї кущової рослини.

КАЛІ́НА² [калина], -и, ж. Вл. н.: жіноче ім'я.

КАЛИНЧУК [калинчук], -а́, ч. Вл. н.: некорінне стриганецьке прізвище.

КАЛІ́ЧИТИ [ўкаліч'іти] дієсл., недок. (процес), **ВКАЛІ́ЧИТИ** [каліч'іти] док. (результат процесу) 1. Поступово ставати калікою. 2. *перен.* Втрачати здатність тверезо оцінювати обстановку і приймати відповідні рішення; дуріти. ♦ **вкали́чити на го́лову** – (згруб.) здуріти: *Ти чо кидáйшисі камі́нім? Ти шо – вкали́чів на го́лову?* ‘ти чому кидаєшся камінням? Ти що – здурів?’.

КАЛУ́ЖА [калужа], -і, **КАЛУ́ЖІ** [калуж'і], -і, ж. 1. Калюжа. 2. Брудна вода. *Див. ще КАЛАБА́НІ.*

КАЛЬО́ШІ [кал'ош'і], **кальо́ш/кальо́шів**, *мн.* Калоші. ◼ **то вже йінча па́ра кальо́ш** – це вже інша справа; якщо так, то це інша справа.

КАЛЯМА́Р [калямар], -р'ю́, ч., *заст.* Чорнильниця.

КА́МЕНИЦІ [каме^нниц'і], -і, **КА́МИНИЦІ** [каме^нниц'і], -і, ж. Індивідуальний житловий будинок у місті (перев. про давні будівлі).

КАМИНЕ́Ц [каме^нец], -цьо́, ч. (зменш.-пестл. до **КА́МІНЬ**) камінець.

КАМІ́НІ [кам'ін'і], -і, с., зб. Каміння: *Ти чо кидáйшисі камі́нім? Ти шо – вкали́чів на го́лову?* ‘ти чому кидаєшся камінням? Ти що – здурів?’.

КАМІ́ННА́ КИРНИ́ЦІ [кам'ін'на_кирниц'і], **Камі́нної́ Кирну́ці**. Вл. н.: мікротопонім: назва джерела, розташованого в лісі Шквериш на території села Стриганці.

КАМІ́ННИЙ [кам'ін'ній], -а́, -е́, *прикм.* Який виготовлений із каменю або стосується його.

КАМІ́НЧИК [кам'інчик], -а, ч. (зменш.-пестл. до **КА́МІНЬ**) камінчик.

КА́МІНЬ [кам'ін'], **ка́меню/ка́миню**, ч. Камінь. ◼ **водá ка́мінь то́чит** – досягнення результату завдяки довготривалим зусиллям; ◼ **сидіти ка́менем (ка́минем)** – а) *перен.* сидіти тихо; (про дітей) не бешкетувати; б) *образно.* Не втручатися не у свої справи: *Ті вчи́тельці трéба сидіти ка́менем і не таля́пати язико́м.*

КАНАДІ́ЙСКИЙ [кана^дийскій], -а, -е/-и, *прикм.* (який стосується Канади) канадський.

КАНАДІ́ЄЦ [кана^дийец], -дуйці́, ч. (житель Канади) канадець.

КАНА́ДНИК [ка^надник], -а, ч., *заст.* Людина, яка в часи Польщі 20–30-х років ХХ ст. їздила в Канаду на заробітки.

КА́НІ [кан'і], -і, ж. (хижий птах родини яструбових, схожий на шуліку; знищує гризунів) каня. Чекаючи на дощ, каня видає пискливі звуки. ♦ **чекáти** (кого, на ко́го-, що-небудь), **як ка́ні на дощ** – дуже сильно чекати на чий-небудь прихід або на здійснення чого-небудь: (із розмови мами з сином) *Ти де затахтарі́всі? Я йогó чекáю, як ка́ні на дощ, робо́ти по́вно, а він десь*

валаницісі. Це давній фразеологізм, який знаходимо ще в «Палінодії» Захарії Копистенського: *и южъ на то, якъ каня на дожчь, чекали, всю ієрархію, зуполную, святынню, митрополита православного* (1621 р. Коп. Пал. 1066).

КАНТИ́НА [кан'тина], -и, ж. Комірчина.

КАПАРА́ [капа'ра], -у́, ж. **1.** Бруд, грязюка. **2.** Довготривала дощова погода, яка викликає багато грязюки. **3. перен.** Прізвисько людини, яка довго і невміло виконує яку-небудь роботу. **4. перен.** Неакуратна людина, капарник. **5. перен.** Щось неприємне, незручне, тривожне; те, що завдає багато клопотів. **☐ кúпа капару́** – дуже багато клопотів, сильна неприємна життєва ситуація (створена мовцеві кимось іншим); **☐ наробу́ти капару́; наробу́ти багáто капару́** – своїми невмілими або навмисними, підлими вчинками створити кому-небудь неприємну життєву ситуацію, завдати багато клопотів і т. ін.

КАПАРИ́ТИ¹ [капа'рити] дієсл., недок. **1.** Як-небудь, халтурно, невдало, невміло виконувати якусь роботу, виготовляти якусь річ, партачити. **2.** Невміло або надто довго варити страву. **3. перен.** Невміло, невдало проживати своє життя. **4. перен.** Бідувати: *Так він капарів весь свій вік* 'так він бідував усе своє життя' (або ж залежно від контексту розмови: 'він прожив усе своє життя не так, як хотілося (чи планувалося)'). Див. *ще ДОКАПАРИ́ТИ, ПРОКАПАРИ́ТИ, СКАПАРИ́ТИ.*

КАПАРИ́ТИ² [капа'рити] дієсл., недок. (кого) прилюдно або поза очі ганьбити кого-небудь, неславити, обливати брудом.

КАПА́РНИЙ [ка'парний], -а, -е/-и, прикм. **1.** (який не дотримується порядку, не кладе речі на свої місця і т. ін.) неохайний. **2.** Який не дотримується гігієнічних вимог при приготуванні їжі. **3.** Який виконує якусь роботу невміло, невдало, неякісно. **4.** (про умови праці) несприятливий; нужденний. **☐ капáрна погóда** – несприятлива, довготривала дощова погода, яка унеможлиблює виконання сільськогосподарських робіт або будь-яких робіт надворі взагалі.

КАПА́РНИК [ка'парник], -а, ч. Людина, яка виконує якусь роботу невміло, невдало.

КАПА́РНИЦІ [ка'парниц'і], -і, ж. Невміла господиня (перев. стосується вміння тримати порядок у хаті і варити страви): *Він не хотів то їсти, шо вона наваріла, бо він знає, що вона капáрниці, і йому́ сі збрідило.*

КАПА́РНО [ка'парно] присл. **1.** Незручно, в поганих умовах: *Тогди́ па́дов дощ і було́ ду́же капáрно мандибу́рку бра́ти.* **2.** Неякісно: *Ну й капáрно муля́рі ста́йню вімурували.* **3.** У ролі присудкового слова: *Надворі́ капáрно* 'надворі стоїть погана погода'.

КАПА́РСТВО [ка'парство], -а, с. **1.** Неакуратність. **2.** Безпорядок, нелад. **3.** Бруд, антисанітарія. **4.** Погані умови для праці.

КАПЕЛЮ́Х [капе^л'ух], -а, **КАПИЛЮ́Х** [капи^л'ух], -а, ч. Капелюх.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Коп. Пал. – Палинодія. Сочиненіє Київскаго ієромонаха Захаріи Копыстенскаго, 1621–1622 года // Русская историческая библиотека. – Т. IV: Памятники полемической литературы Западной Руси. – Кн. 2. – Петербургъ, 1878. – С. 313–1200.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Осташ Р. І. Из життя сучасних українських прізвиськ. 3 / Р. І. Осташ // Діалектологічні студії. 6: Лінгвістичний атлас – від створення до інтерпретації / [за ред. П. Гриценка, Н. Хобзей]. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2006. – С. 293–302.

Стаття надійшла 19.08.2015 року

УДК 811.161.2'373

Надія Осташ
(Львів, Україна)

РЕЛІКТОВІ ЯВИЩА В ХОЛМСЬКИХ ГОВІРКАХ

У статті висвітлено наявність залишків деяких реліктових явищ, які наявні у фонетичній та морфологічній системах говірки села Березно на Холмщині: перехід [e] в [a], протетичні приголосні, форми двоїни, повна нестягнена форма прикметників. давні форми минулого та майбутнього часів. Аналіз виявляє як спільні риси з іншими говірками південно-західного наріччя, так і відмінності.

Ключові слова: Березно, Холмщина, говірка, наріччя, фонетика, морфологія.

Осташ Н. Реликтовые явления в холмских говорах.

В статье освещены остатки некоторых реликтовых явлений, функционирующих в фонетической и морфологической системах говора села Березно на Холмщине: переход [e] в [a], протетические согласные, формы двойственного числа, полные нестянутые формы прилагательных, давние формы прошлого и будущего времен. Анализ выявляет как общие черты с другими говорами юго-западного наречия, так и отличия.

Ключевые слова: Березно, Холмщина, говор, наречие, фонетика, морфология.

Ostas N. Relic phenomena in the Kholm local dialects.

The article discusses some of the remains of relic phenomena operating in the phonetic and morphological system in the speech of the residents of the village of Berezno, Kholm province: the shift of [e] into [a], prosthetic consonants, the dual form, full uncontracted form of adjectives, ancient forms of the past and the future. The analysis reveals both common features and differences with other local dialects of south-western dialect of the Ukrainian language.

Keywords: Berezno, Kholm province, dialect, local dialect, phonology, morphology.

Діалектне мовлення зберігає багато явищ, які в сучасній мові вже не функціонують. Саме ці реліктові елементи, що виявляє скарбниця живого народного мовлення, допомагають нерідко з'ясувати, пояснити сьогодні ті зміни, що відбулися в мові.

Холмські говірки є складовою частиною південно-західного наріччя української мови. Мета статті – з'ясувати деякі реліктові явища, виявлені в мовленні мешканців села Березно на Холмщині. Про історію зазначеного села, його мешканців, про історію вивчення холмських говірок ішлося в наших